

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาศักยภาพของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลในการส่งเสริมสุขภาพตามแนวทางปฏิรูประบบสุขภาพ โดยมีรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลที่ปฏิบัติงานในสถานอนามัย จังหวัดเชียงราย จำนวนทั้งสิ้น 576 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นการสุ่มจากประชากรโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 236 คน ใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane, 1969) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 0.05 เพื่อให้ง่ายและสะดวกต่อการสุ่มตัวอย่างเก็บข้อมูล รวมถึงให้ข้อมูลมีการกระจายตัวมากขึ้น ผู้วิจัยจึงกำหนดเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 250 คน

ตาราง 2 จำนวนประชากรและขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

อำเภอ	ตำบล	จำนวนเจ้าหน้าที่ สาธารณสุขระดับตำบล	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
1. เมือง	15	96	30
2. แม่ลาว	5	29	10
3. เวียงชัย	5	28	10
4. เวียงเชียงรุ้ง	3	11	6
5. เทิง	10	52	20
6. เชียงของ	7	39	14
7. ขุนตาล	3	17	6
8. พญาเม็งราย	3	21	10
9. เวียงแก่น	4	24	8

ตาราง 2 (ต่อ)

อำเภอ	ตำบล	จำนวนเจ้าหน้าที่ สาธารณสุขระดับตำบล	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
10. พาน	15	52	30
11. ป่าแดด	5	14	10
12. แม่สรวย	7	24	14
13. เวียงป่าเป้า	7	22	14
14. แม่จัน	11	36	22
15. แม่สาย	8	35	16
16. เชียงแสน	8	29	16
17. แม่ฟ้าหลวง	4	37	8
18. ดอยหลวง	3	10	6
รวม	125	576	250

ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2543 (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย, 2543)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามชนิดปลายเปิดและปิด (Mixed-End Questionnaire) ซึ่งมีลักษณะเป็นชุดของข้อคำถามที่มีแบบทั้งตัวเลือกคงที่ (Fixed Alternatives) หรือคำถามแบบปลายปิด (Close Ended) และคำถามปลายเปิด (Open Ended) ผลมควบคู่กันตามความเหมาะสม ประกอบด้วย แบบสอบถามศักยภาพภายในตัวบุคคลของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลในการส่งเสริมสุขภาพตามแนวทางปฏิรูประบบสุขภาพ โดยมีกลยุทธ์การส่งเสริมสุขภาพ 5 ประการ คือ นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ สร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ สร้างความเข้มแข็งให้กับกิจกรรมชุมชนเพื่อสุขภาพ พัฒนาทักษะส่วนบุคคลและการปรับเปลี่ยนการจัดบริการสาธารณสุข แบบสอบถามนี้ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นำมากำหนดเป็นนิยามของตัวแปร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบและสร้างชุดของคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา ตำแหน่งงานที่ปฏิบัติ ประสบการณ์ทำงานในสถานีนอนมัย โดยมีคำถามในลักษณะเติมคำและคำถามปลายเปิดให้เลือกตอบ

ส่วนที่ 2 ข้อคำถามด้านความสามารถในการรับรู้ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล ในการส่งเสริมสุขภาพ จำนวน 15 ข้อ มีลักษณะของข้อคำถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 4 ระดับ คือ เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย ไม่เห็นด้วย มีทั้งข้อคำถามเชิงบวกและคำถามเชิงลบคละกัน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

	ข้อคำถามเชิงบวก	ข้อคำถามเชิงลบ
เห็นด้วยมาก	3	0
เห็นด้วยปานกลาง	2	1
เห็นด้วยน้อย	1	2
ไม่เห็นด้วย	0	3

เกณฑ์การประเมินผลคะแนน

กำหนดจากจุดกึ่งกลางของคะแนน 4 ระดับ ของแบบวัดมีดังนี้

คะแนนเฉลี่ยที่อยู่ในช่วง 0.00 – 0.49 หมายถึง มีความสามารถในการรับรู้การส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับต่ำมาก

คะแนนเฉลี่ยที่อยู่ในช่วง 0.50 – 1.49 หมายถึง มีความสามารถในการรับรู้การส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับต่ำ

คะแนนเฉลี่ยที่อยู่ในช่วง 1.50 – 2.49 หมายถึง มีความสามารถในการรับรู้การส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยที่อยู่ในช่วง 2.50 – 3.00 หมายถึง มีความสามารถในการรับรู้การส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับสูง

ส่วนที่ 3 ข้อคำถามความสามารถในการแก้ไขปัญหาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลในการปฏิบัติงานด้านสุขภาพ แบ่งออกเป็น

3.1 ด้านความรู้ในการแก้ไขปัญหา จำนวน 15 ข้อ โดยมีลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบเลือกคำตอบ 4 ตัวเลือก (Multiple Choice) และเลือกตอบเพียงข้อเดียวที่เห็นว่าถูกต้อง

ตอบถูก ได้ 1 คะแนน

ตอบผิด ได้ 0 คะแนน

ประมวลผลคะแนนแบบอิงเกณฑ์ ดังนี้ ได้คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับ ร้อยละ 80 ถือว่ามีความรู้ในระดับสูง ได้คะแนนเท่ากับร้อยละ 61-79 ถือว่ามีความรู้ในระดับปานกลาง และได้คะแนนน้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 60 ถือว่ามีความรู้ในระดับต่ำ

3.2 ข้อคำถามเกี่ยวกับแนวทางและวิธีการในการแก้ไขปัญหาสุขภาพของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล ได้แก่ การสำรวจข้อมูล วิเคราะห์หาปัญหา วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา จัดลำดับความสำคัญของปัญหา วางแผนและดำเนินการตามแผนที่วางไว้ และการประเมินผล โดยมีลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบปลายปิดและปลายเปิดผสมกัน จำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 4-6 ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านศักยภาพของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล ในการส่งเสริมสุขภาพในด้านแรงจูงใจ ทักษะ และความต้องการที่จะเรียนรู้ ด้านละ 10 ข้อ รวมทั้งหมด 30 ข้อ โดยมีลักษณะของข้อคำถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า(Rating Scale) 4 ระดับ คือ เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย ไม่เห็นด้วย มีทั้งข้อความคำถามเชิงบวกและคำถามเชิงลบคละกัน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

	ข้อคำถามเชิงบวก	ข้อคำถามเชิงลบ
เห็นด้วยมาก	3	0
เห็นด้วยปานกลาง	2	1
เห็นด้วยน้อย	1	2
ไม่เห็นด้วย	0	3

เกณฑ์การประเมินผลคะแนน

กำหนดจากจุดกึ่งกลางของคะแนน 4 ระดับ ของแบบวัดมีดังนี้

คะแนนเฉลี่ยที่อยู่ในช่วง 0.00 – 0.49 หมายถึง มีแรงจูงใจ ทักษะ ความต้องการที่จะเรียนรู้ในการส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับต่ำมาก

คะแนนเฉลี่ยที่อยู่ในช่วง 0.50 – 1.49 หมายถึง มีแรงจูงใจ ทักษะ ความต้องการที่จะเรียนรู้ในการส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับต่ำ

คะแนนเฉลี่ยที่อยู่ในช่วง 1.50 – 2.49 หมายถึง มีแรงจูงใจ ทักษะ ความต้องการที่จะเรียนรู้ในการส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยที่อยู่ในช่วง 2.50 – 3.00 หมายถึง มีแรงจูงใจ ทักษะคิด ความต้องการที่จะเรียนรู้ในการส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับสูง

การให้ระดับของศักยภาพของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลในการส่งเสริมสุขภาพ ในส่วนของความสามารถในการรับรู้ แรงจูงใจ ทักษะคิด ความต้องการที่จะเรียนรู้ตามแบบสอบถาม รายข้อ ข้อคำถามทางบวกจะแปลความหมายตามคำถามนั้น แต่ข้อคำถามทางลบจะแปลความหมาย สลับกันจากข้อคำถามนั้น ส่วนความสามารถในการแก้ไขปัญหา แปลความตามตรง

ส่วนที่ 7 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลในการ ส่งเสริมสุขภาพ โดยมีลักษณะข้อคำถามเป็นคำถามให้เลือกตอบได้มากกว่าหนึ่งข้อและมีคำถาม ปลายปิดและปลายเปิดผสมกัน

ส่วนที่ 8 คำถามเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหา โดยใช้วิธีสังเกตแบบ ไม่มีส่วนร่วม สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มย่อย (Focus Groups) กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับ ตำบลในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 1-2 กลุ่ม เพื่อวิเคราะห์หาวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน แก้ไขปัญหาสุขภาพ

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. ศึกษาทฤษฎี เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการ กำหนดขอบเขตและโครงสร้างของเนื้อหา ในการสร้างข้อคำถามสำหรับแบบสอบถาม
2. หาความตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามไปหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และนำเครื่องมือเสนอให้กับผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบจำนวน 6 ท่าน ตรวจสอบ ความถูกต้อง ความครอบคลุมเนื้อหาให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษา ตลอดจนความเหมาะสมของ ภาษาที่ใช้ เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสม
3. นำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try out) กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลที่ปฏิบัติงาน ในสถานอนามัย จังหวัดเชียงราย จำนวน 30 คน ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรและ กลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา นำผลที่ได้วิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยแบบสอบถามชนิด ประเมินค่า (Rating Scale) หาความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของ ครอนบัค (Cronbach, 1970) ได้ค่าความเชื่อมั่นด้านความสามารถในการรับรู้ เท่ากับ 0.81 แรงจูงใจ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.78 ด้านทักษะคิด ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.78 และ ความต้องการที่จะเรียนรู้ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.73 ส่วนแบบสอบถามด้านความสามารถ ในการแก้ไขปัญหาสุขภาพ หาความเชื่อมั่นโดยวิธีของ Kuder-Richardson (KR.20) ได้ค่า ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.72

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินงานเป็นลำดับขั้นดังนี้

1. ผู้ศึกษาขอหนังสือจากผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษาสถาน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือผ่านทางสาธารณสุขอำเภอ และขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลในพื้นที่
2. เมื่อได้รับหนังสือแล้ว ผู้ศึกษาติดต่อประสานงานกับสาธารณสุขอำเภอ เพื่อชี้แจง วัตถุประสงค์และรายละเอียดของการวิจัย โดยขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและ อธิบายเกี่ยวกับการตอบแบบสอบถามผ่านทางผู้ประสานงานในระดับอำเภอและให้ผู้ประสานงาน ส่งแบบสอบถามเก็บข้อมูลกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลตามกลุ่มเป้าหมาย เป็นผู้ตอบและ ให้ส่งกลับคืนสาธารณสุขอำเภอ ภายใน 2 สัปดาห์ ถ้าภายใน 2 สัปดาห์ยังไม่ได้รับแบบสอบถามคืน ให้ผู้ประสานงานระดับอำเภอติดตามอีก 2 ครั้ง ห่างกันครั้งละ 1 สัปดาห์
3. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำถามแต่ละข้อ นำข้อมูล ที่ได้มาคิดคะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้ผู้วิจัยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ในการวิเคราะห์ข้อมูล และตรวจสอบความ สมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนถูกต้อง ประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for The Social Science) for Window ซึ่งใช้สถิติดังนี้

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

1. ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่งงานที่ปฏิบัติ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ ในการทำงาน นำมาแจกแจงความถี่ โดยนำเสนอในรูปตารางแสดง จำนวน ร้อยละ
2. ข้อมูลด้านศักยภาพ ได้แก่ ความสามารถในการรับรู้ ความสามารถในการแก้ไข ปัญหา แรงจูงใจ ทักษะคิด และความต้องการที่จะเรียนรู้ ในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพของ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล วิเคราะห์โดยนำมาแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย เลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในแต่ละด้าน